

بررسی ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال لیگ برتر ایران پس از مسابقه

کامران تیموری*، دکتر شهرام مدرس خیابانی✉

چکیده

ماهیت مسابقات ورزشی به گونه‌ای است که مربیان ورزش در اغلب موارد، پس از مسابقه دچار هیجان می‌شوند. این گونه هیجان‌های ناشی از خوشحالی یا ناراحتی، به احتمال بسیار، تأثیری مستقیم بر گفتار و بویژه نوع واژه‌های به کار رفته در مصاحبه‌های این افراد خواهد داشت. برای مشخص شدن این موضوع در مقاله حاضر، سعی شده است تا ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال لیگ برتر ایران (دوره نهم (فصل ۸۹-۱۳۸۸)) پس از بازی مورد بررسی قرار گیرد. برای دست یافتن به این هدف، ابتدا پیکره زبانی از مصاحبه هر یک از ۱۸ مربی لیگ برتر فوتبال، شامل یک مصاحبه پس از برد (کسب نتیجه مناسب) و یک مصاحبه پس از باخت (کسب نتیجه نامناسب) تهیه شد و سپس به کمک روش‌های آماری، فراوانی ساختارهای زبانی این مربیان استخراج شد. با بررسی اطلاعات به دست آمده مشخص شد که مربیان، اغلب پس از برد، از واژه‌هایی با بار عاطفی مثبت و پس از باخت از واژه‌هایی با بار عاطفی منفی استفاده می‌کنند. ضمن آنکه میزان فرافکنی آنان پس از باخت، نسبت به شرایط پس از برد بسیار بیشتر است.

کلید واژه: فوتبال، مربی، ساختار واژگانی، برد، باخت، فرافکنی، پیکره زبانی

* کارشناس ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

✉ دکترای زبان‌شناسی همگانی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج Email: shmodarress@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۰/۷/۳۰ تجدید نظر: ۹۰/۱۰/۱۴ پذیرش نهایی: ۹۰/۱۲/۲۰

مقدمه

در مقاله حاضر، ابتدا به اهداف و اهمیت پژوهش، مفاهیم و اصطلاحات اشاره می‌شود و سپس چارچوب نظری پژوهش با توجه به دو رویکرد زبان‌شناسی پیکره‌ای و روان‌شناسی زبان مورد بررسی قرار می‌گیرد. پس از آن، پیشینه پژوهش و در ادامه ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال پس از مسابقه مورد بررسی قرار خواهد گرفت؛ در بخش پایانی، جمع‌بندی نهایی مطالب و پیشنهادهایی ارائه خواهد شد.

اهداف پژوهش

مطابق بررسی‌های اخیر جامعه‌شناسان زبان، میان رفتار زبانی افراد و طبقه اجتماعی آنها همبستگی‌های قابل ملاحظه‌ای وجود دارد؛ یعنی افراد وابسته به یک طبقه اجتماعی که ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی مشابهی دارند، از نظر رفتار زبانی نیز تشابه بیشتری با یکدیگر نشان می‌دهند (مدرسی، ۱۳۶۸، ص ۱۴۹). هدف از پژوهش حاضر، بررسی ساختار واژگانی یک طبقه اجتماعی خاص یعنی مربیان لیگ برتر فوتبال ایران (دوره نهم (فصل ۸۹-۱۳۸۸)) است. در حقیقت پژوهش حاضر مبتنی بر این فرضیه است که «پیروزی یا شکست می‌تواند ساختار واژگانی مربیان را به لحاظ بار عاطفی و فرافکنی تحت تأثیر قرار دهد.» با توجه به امکان تأثیرپذیری اقشار مختلف جامعه، بویژه نوجوانان و جوانان از مصاحبه‌های مربیان فوتبال و همچنین حاشیه‌هایی که به طور معمول در پی مصاحبه مربیان، بویژه پس از کسب نتیجه نامناسب، برای آنها به وجود می‌آید، همچنین آگاهی از دستاوردهای این پژوهش می‌تواند مربیان را از چگونگی رفتار کلامی خود آگاه‌تر سازد. پخش بسیاری از این مصاحبه‌ها در برنامه‌های مختلف سیما اهمیت چنین پژوهشی را بیشتر نمایان می‌کند.

مفاهیم و اصطلاحات

برای آشنایی بیشتر با مطالب مورد بررسی در این پژوهش، به توصیف برخی از مفاهیم و اصطلاحات به کار رفته در مقاله می‌پردازیم. این موارد عبارتند از:

الف) پیکره زبانی. به مجموعه‌ای از متن‌های نوشتاری یا گفتاری آوانویسی شده که می‌توان در توصیف و تحلیل زبان از آن بهره گرفت پیکره^۱ گفته می‌شود (کندی^۲، ۱۹۹۸، ص ۱).

ب) نوع و نماد. منظور از نماد^۳، واژه یا نوعی^۴ است که ممکن است بیش از یک بار در متن مشاهده شود. برای نمونه واژه «داوری» نوعی است که ۱۱ بار در پیکره مشاهده شده است. در چنین شرایطی می‌توان گفت که این نوع دارای ۱۱ نماد است. بنابراین وقتی می‌گوییم، پیکره دارای ۴۴۹۰ واژه است، یعنی مجموع صورت‌های به کار رفته، تکراری یا غیر تکراری، ۴۴۹۰ مورد است.

ج) ساختار واژگانی. مجموعه واژه‌ها و ساختارهای زبانی به کار رفته در یک پیکره زبانی ساختار واژگانی آن را تشکیل می‌دهد.

د) فرافکنی. فرافکنی مبحثی در روان‌شناسی است که اولین بار از سوی فروید^۵ مطرح شد. فرافکنی یعنی نسبت دادن ناآگاهانه اعمال، عیب‌ها و امیال ناپسند خود به دیگران که در واقع سازوکاری دفاعی به شمار می‌آید (شایگان‌فرد، ۱۳۷۶، ص ۶۴).

ه) برد. کسب پیروزی یا تساوی در مسابقه که برای مربی نتیجه‌ای مطلوب تلقی می‌شود.

و) باخت. شکست یا تساوی در مسابقه که برای مربی نتیجه‌ای نامطلوب محسوب می‌شود.

چارچوب نظری پژوهش

برای دست یافتن به هدف پژوهش یعنی شناسایی ساختار واژگانی زبان مربیان فوتبال از دو رویکرد زبان‌شناسی پیکره‌ای^۶ و روان‌شناسی زبان^۷ به عنوان چارچوب نظری پژوهش استفاده شده است. به کمک زبان‌شناسی پیکره‌ای، نخست به استخراج فراوانی صورت‌های زبانی و سپس از منظر روان‌شناسی زبان، تأثیر هیجان مربیان را بر بار عاطفی واژه‌های موجود در مصاحبه‌های آنها پس از برد یا باخت بررسی خواهیم کرد. در اینجا به اختصار به توصیف این دو رویکرد خواهیم پرداخت.

1. corpus

2. Kennedy

3. token

4. type

5. Feroid

6. corpus linguistics

7. psycholinguistics

زبان‌شناسی پیکره‌ای

همان گونه که پیش‌تر اشاره شد، در بررسی زبان به مجموعه‌ای از متون نوشتاری و گفتار آوانویسی شده پیکره گفته می‌شود. طی سه دهه پایانی قرن بیستم میلادی، تدوین و تحلیل پیکره‌های رایانه‌ای شاخه‌ای علمی موسوم به زبان‌شناسی پیکره‌ای را به وجود آورده است (کندی، ۱۹۹۸، ص ۱). آنها به دلایل متفاوت مورد استفاده قرار می‌گیرند و این مسئله به نوبه خود بر طرح، اندازه و ماهیت پیکره‌ها اثر می‌گذارد. برخی پیکره‌ها به منظور توصیف ویژگی‌های عام زبان طراحی شده‌اند و به کمک آنها می‌توان سطوح مختلف زبان همچون واژگان، دستور و الگوهای کلامی و کاربرد شناختی را مورد بررسی قرار داد (همان منبع، ص ۳). از سوی دیگر، برخی پیکره‌ها به منظور اهدافی خاص همچون تدوین فرهنگ لغت یا بررسی تفاوت‌های زبانی موجود در بافت‌های مختلف جغرافیایی، اجتماعی، تاریخی یا «شغلی» طراحی شده‌اند. پیکره مبنایی تجربی^۱ دارد که به کمک آن می‌توان توزیع ویژگی‌های واژگانی، دستوری، آوایی یا کلامی خاص و محل کاربرد آنها را نشان داد (همان منبع، ص ۴). نکته مهم دیگر این است که می‌توان به کمک زبان‌شناسی پیکره‌ای، علاوه بر واژه‌ها و ساختارهای موجود در زبان، حتی صورت‌های احتمالی را نیز که ممکن است در زبان جاری شوند مورد توجه قرار داد (همان منبع، ص ۸).

روان‌شناسی زبان

در حوزه روان‌شناسی زبان، به طور اساسی نقش فرایندهای ذهنی در درک و تولید زبان و همچنین چگونگی یادگیری زبان مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در این میان، تأثیر عوامل روان‌شناختی در کاربرد زبان نیز بررسی می‌شود (ریچاردز^۲ و اشمیت^۳، ۲۰۱۰، ص ۴۷۳). در چنین شرایطی، هیجان و خلاق و خوی افراد می‌تواند به کاربرد واژه‌ها و ساختارهای زبانی با بار عاطفی مثبت، خنثی یا منفی بینجامد.

درباره مفهوم بار عاطفی واحدهای زبانی نیز می‌توان گفت که در معنی‌شناسی کاربردی به آن بخش از مفهوم، واحد واژگانی گفته می‌شود که مخاطب را به واکنش مثبت، خنثی یا منفی وامی‌دارد. واژه‌هایی مانند «رشید»، «قد بلند» و «دراز» به ترتیب بار عاطفی مثبت، خنثی و منفی دارند (صفوی، ۱۳۸۴، ص ۱۸). شایان ذکر است که در این

1. empirical

2. Richards

3. Schmidt

پژوهش، تنها به بار عاطفی مثبت و منفی توجه شده و بار عاطفی خنثی مدنظر قرار نگرفته است. از دیگر موارد مورد بررسی در پژوهش حاضر، بحث فرافکنی است. همان طور که اشاره شد، فرافکنی یعنی نسبت دادن ناآگاهانه اعمال، عیب‌ها و امیال ناپسند خود به دیگران که در واقع سازوکاری دفاعی به شمار می‌آید (شایگان فرد، ۱۳۷۶، ص ۶۴). در این پژوهش به میزان فراوانی فرافکنی در مصاحبه‌های مربیان، پس از برد یا باخت پرداخته می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

حال با توجه به مشخص شدن مفاهیم و اصطلاحات و همچنین چارچوب نظری، به توصیف روش پژوهش خواهیم پرداخت. برای انجام پژوهش حاضر، ابتدا پیکره زبانی از مصاحبه هر یک از ۱۸ مربی لیگ برتر فوتبال (لیگ نهم، ۸۹-۱۳۸۸)) شامل یک مصاحبه پس از برد و یک مصاحبه پس از باخت، مبتنی بر داده‌های موجود در اخبار ورزشی سیما، برنامه نود، روزنامه‌های مختلف ورزشی، تله‌تکست و اینترنت تهیه شد. کل پیکره جمع‌آوری شده دارای ۴۴۹۰ واژه یا به عبارت فنی‌تر، نماد است که از دو پیکره برد و باخت تشکیل شده، پیکره برد دارای ۲۱۳۲ نماد و پیکره باخت دارای ۲۳۵۸ نماد است. پس از آماده‌سازی پیکره، البته به صورت آوانویسی شده، به کمک نرم‌افزار NSL^۱ که به طور معمول در تحلیل‌های زبان‌شناسی رایانه‌ای استفاده می‌شود، ساختارهای مختلف زبانی مربیان و فراوانی آنها تا شش نگاهت، یعنی توالی شش واژه استخراج شد. در نهایت، با مشخص شدن صورت‌هایی با بار عاطفی مثبت و منفی و همچنین نمونه‌هایی از فرافکنی، تفاوت و مقایسه ساختار واژگانی مربیان پس از کسب برد و باخت مورد مطالعه قرار گرفت و به صورت جدول و نمودار ارائه شد.

پیشینه پژوهش

این بخش به طور اجمالی به مطالعات صورت گرفته در خصوص موضوع پژوهش پرداخته و سپس مواردی در زمینه نقش حالات هیجانی در گفتار، پژوهش‌های زبان‌شناختی مرتبط با حوزه ورزش بررسی خواهد شد.

مروری بر پیشینه پژوهش درباره تأثیر هیجان بر نوع واژگان

بروین^۱ (۱۹۸۸) در مورد رابطه فرایندهای شناختی و هیجان اعلام می‌دارد که از لحاظ نظری، فرایندهای شناختی، همچون توجه، بازشناسی و فراموشی، باید بتوانند که با کمترین عاطفه و یا بدون همراهی آن، صورت پذیرند، به طوری که مواد پردازش شده معنای عاطفی ویژه‌ای برای شخص نداشته باشند (علیلو، ۱۳۷۳، ص ۲۰). بک^۲ و کلارک^۳ (۱۹۸۸، ص ۱۳) فرض کردند که طرحواره‌ها، بسیاری از پردازش‌های شناختی (مانند توجه، ادراک، یادگیری و ...) را تحت تأثیر قرار می‌دهند. طرحواره‌ها موجب سوگیری در پردازش اطلاعات می‌شوند و اطلاعات هماهنگ با طرحواره و هیجان مورد پردازش قرار می‌گیرند. به طور خلاصه، در این دیدگاه فرض بر آن است که افراد افسرده، داده‌های محیطی را گونه‌ای تعریف می‌کنند که هماهنگ با نتیجه‌گیری‌های منفی درونی‌شان باشد و در این راه اطلاعات ناهماهنگ با سازمان شناختی مسلط را حذف یا تحریف می‌کنند. به طور خلاصه به نظر می‌رسد که خلق به دو طریق بر حافظه تأثیر می‌گذارد.

۱. بر انتخاب اطلاعات دارای بار عاطفی متفاوت برای ورود به هوشیاری تأثیر می‌گذارد.
۲. پس از ورود این اطلاعات به هوشیاری، ادراک آنها را به صورت خوشایند یا ناخوشایند تحت تأثیر قرار می‌دهد (همان منبع، صص ۳۶-۳۱). آیزنک^۴ و کینز^۵ (۲۰۰۰) بیان می‌کنند، اگرچه بسیاری از روان‌شناسان شناختی تحت تأثیر شبیه‌سازی رایانه‌ای و الگوهای پردازش اطلاعات، از بررسی رابطه بین هیجان و شناخت غفلت کرده‌اند و در این زمینه نگرشی منفی وجود دارد، پژوهش‌های رو به افزایش مرتبط با شناخت و هیجان، منجر به شکل‌گیری سه گروه شده است. بک و کلارک (۱۹۸۸) شناختی بودن عاطفه را مطرح کرده است که گروه دوم، بر تأثیر پردازش عاطفه مسلط و جاری بر پردازش‌های شناختی تأکید دارند. گروه سوم نیز مدعی شده‌اند که دو نظام موازی و به نسبت مستقل برای پردازش شناختی و عاطفی وجود دارد. حسن‌شاهی (۱۳۸۳) در پژوهشی، اثر خلق بر عملکرد سیستم حافظه را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش، اثر خلق بر عملکرد حافظه در قالب یک طرح مقدماتی آزمایشی مورد بررسی

1. Brewin

2. Beck

3. Clark

4. Eysenck

5. Keanes

قرار گرفت. فرض پژوهش بر این مبنا استوار بود که خُلق مسلط (اختلال افسردگی یا خلق القا شده مثبت یا منفی) اثرات هماهنگ با خود را بر عملکرد آزمودنی در تکالیف ارائه شده خواهد گذاشت. نتایج به دست آمده، هماهنگ با فرضیه‌های ارائه شده است. ساختارهای پردازش عاطفی محرک‌ها اثر تسهیلی دارند و تفاوت گروه‌ها در یادآوری تکالیف ارائه شده با تفاوتی زیاد، پذیرفته شده است. بیگدلی (۱۳۸۹، ص ۳) در پژوهشی، به بررسی اثر عواطف بر پردازش اطلاعات و یادگیری انگلیسی به عنوان زبان خارجی پرداختند. اطلاعات به دست آمده با استفاده از روش‌های آماری، آزمون t، ضریب همبستگی و تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و با ۹۵ درصد اطمینان مشخص شد که ارتباط عاطفه و تداعی واژگانی، وضعیت تأهل و شهرنشینی معنادار است و ارتباط بین عاطفه و سن معنادار نیست.

مروری بر پیشینه پژوهش درباره حوزه زبان ورزش

فرگوسن^۱ (۱۹۸۳) در پژوهش خود یعنی بررسی گزارش‌های ورزشی رادیویی، سه سطح موقعیتی مجزا را متصور دانسته و مورد بررسی قرار داده است. وی از نظر زمان، به جای پرداختن به وقایعی که در گذشته اتفاق افتاده و به پایان رسیده‌اند به وقایع در حال رخ دادن می‌پردازد. در سطح بعدی نیز دانش مشترک میان مفسر ورزشی و شنوندگان؛ از جمله قوانین ورزش، اصطلاحات فنی و نحوه عملکرد بازیکنان را بررسی می‌کند. سپس فرگوسن به تشریح ویژگی‌های ممیز واژه - نحوی این سیاق، همچون حذف عناصر آغازین جمله و افعال ربطی، جابه‌جایی فعل و فاعل و بهره‌گیری از فرمول‌های خاص، می‌پردازد و نقش ارتباطی یا محاوره‌ای هر یک از این ویژگی‌ها را بررسی می‌کند. شاید بتوان کتاب بیرد^۲ (۱۹۹۸) را از معدود آثار نوشته شده در زمینه زبان مربوط به گزارش‌های ورزشی دانست. وی در فصل‌های مختلف کتاب به مسائل گوناگونی در این حوزه اشاره می‌کند. در فصل اول، مقدمه‌ای درباره نوع نگاه جدید به زبان ورزش از منظر معنای ضمنی^۳ و کاربردهای این سبک برای مثال، در تبلیغات ارائه می‌کند. در فصل دوم، به بحث جنسیت در گزارش‌های ورزشی می‌پردازد و در فصل سوم کتاب، به تأثیر جایگاه و سرزمینی که ورزشکاران از آنجا آمده‌اند و یا گزارشگر اهل آنجاست و سبک

1. Ferguson

2. Beard

3. connotational

زبان ورزشی را مورد توجه قرار می‌دهد. در فصل چهارم، به موضوع رمزگان زبان^۱ می‌پردازد و مشخص می‌کند چه تفاوتی در انتخاب الفاظ و واژگان و حتی سبک و ساختمان جملات در حوزه ورزش وجود دارد. سپس به استعاره^۲ اشاره می‌کند و اظهار می‌دارد که نه تنها استعاره زبان ورزش را تحت تأثیر بسیار قرار می‌دهد، بلکه زبان جامعه نیز خود تأثیرپذیر از استعاره‌های ورزشی است. در فصل‌های پنجم و ششم به این نکته اشاره می‌شود که بحث گزارش ورزشی نیاز به تخصص در حوزه آن رشته ورزشی و تخصص کلامی دارد. پولیتیس^۳ (۲۰۰۷) نیز با بررسی متن دو روزنامه ورزشی در یونان، به مطالعه واژگان کلیدی ورزش فوتبال می‌پردازد و با این بررسی به دو نتیجه کلی می‌رسد، واژگان کلیدی گزارش‌های ورزشی امروز یونان بسیار قراردادی و محدود و برای همسویی با سیاست‌های سردبیر هر روزنامه است. واژگان کلیدی گزارش‌های ورزشی شاخص اصلی آن گونه سبکی است که ویژگی صفحات ورزشی روزنامه‌های مختلف را نشان می‌دهد. پژوهشگران ایرانی نیز در پیوند با این موضوع، پژوهش‌هایی را انجام داده‌اند؛ برای نمونه، ایرانی (۱۳۷۵) در مقاله‌ای با عنوان «زبان فارسی را حفظ کنیم؛ پژوهشی مختصر در زبان تلویزیون در زبان فارسی» با ارائه نمونه‌هایی، به هنجارگریزی زبانی در گزارش‌های ورزشی می‌پردازد. اخلاقی و محمودی بختیاری (۱۳۸۴) با طرح این موضوع که تاکنون در حوزه گفتار ورزشی، مطالعه خردساخت^۴ گسترده‌ای انجام نشده است، به مجموعه آثار قادسی به عنوان مهم‌ترین اثر در این زمینه اشاره می‌کنند. قادسی در آثار خود ثابت کرده است که ویژگی‌های مضمون از حیث انسان بودن یا نبودن، با توجه به اینکه در چه موقعیت کلامی ظاهر شود، تفاوت دارد. قادسی در اثری با عنوان «بررسی زبان مکتوب گزارش‌های فوتبال»، واژگان به کار رفته و الگوهای باهم‌آیی واژگان و ساخت‌های دستوری جملات را در گزارش‌های ورزشی مجله تایمز لندن بررسی کرده و نشان داده است که بسیاری از عوامل کلان‌ساخت^۵ در متون ورزشی ناظر بر رخداد ویژگی‌های خردساختی است. اسپنانی (۱۳۸۵) در گزارش خود به این مسئله اشاره می‌کند که واژگان به دلیل داشتن تابعیت برخوردار از معانی و ارزش‌های بیانی و تجربه‌ای، در حوزه مطالعات زبانی، اولین سطح بررسی و تحلیل گفتمان را

1. language code

2. metaphor

3. Politis

4. micro structure

5. macro structure

بررسی ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال لیگ برتر ایران پس از مسابقه ❖ ۱۰۹

تشکیل می‌دهند. وی گفتمان را از دیدگاه زبان‌شناسی بررسی کرده است و با مقایسه مؤلفه‌های فرکلاف^۱ (۱۹۸۹) و ون لیوون^۲ (۱۹۹۶) به این نتیجه رسیده است که شیوه فرکلاف چه در توضیح و چه در کاربرد برای بررسی ویژگی‌های گفتمان نسبت به روش ون لیوون کارآیی بهتری دارد. مدرس خیابانی (۱۳۸۹) در پژوهش خود پیشنهادهایی را برای کاهش ناهنجاری‌های زبانی در گزارش‌های زنده فوتبال ارائه کرده است که عبارتند از: یکدستی در تلفظ واژه‌ها، دقت در تلفظ واژه‌ها، پرهیز از وقفه‌های طولانی، دقت در کاربرد عناصر زبرنجیری، توجه به متن مسابقه، دوری جستن از اظهار نظرهای شخصی، دقت در کاربرد واژه‌ها و عبارت‌ها و آشنایی با بازیکنان دو تیم پیش از آغاز مسابقه.

ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال پس از مسابقه

در این بخش به موضوع اصلی پژوهش، یعنی بررسی ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال پس از مسابقه خواهیم پرداخت. همان گونه که در بخش مقدمه اشاره شد، در پژوهش حاضر از پیکره زبانی استفاده شده است که در بر گیرنده مصاحبه هر یک از ۱۸ مربی لیگ برتر فوتبال (لیگ نهم) شامل یک مصاحبه پس از برد (کسب نتیجه مناسب) و یک مصاحبه پس از باخت (کسب نتیجه نامناسب) مبتنی بر برنامه‌های ورزشی سیما همچون برنامه نود، روزنامه‌های مختلف ورزشی، تله‌تکست و اینترنت است. برای رفع مشکلات احتمالی خط فارسی، پیکره به صورت آوانویسی شده آماده شده است. در اینجا، بخشی از پیکره برد ارائه می‌شود:

in bâzi yeki az qašangtarin bâzihâye time mâ bud bâ inke time mâ tanhâ yek gol zad ammâ futbâle xubi râ erâ?e kard man be bâzikonânam tabrik miguyam ke kamkam be yek tim tabdil mišavand beqeyr az daqayeqe ebtedâyiye bâzi dar tamâmiye zamânihâye ân kontorole mosâbeqe râ dar dast dâštım va ejâze nadâdim harif hattâ yek moqe?iyate xub be dast ...

پس از آماده‌سازی پیکره، ساختارهای زبانی به کمک نرم‌افزار NSL مشخص خواهد شد. نمونه‌های به دست آمده از صورت‌های تک‌واژه‌ای تا توالی‌های شش‌واژه‌ای به

1. Fairclough

2. Vanleeuwen

همراه میزان فراوانی هر نمونه مشخص شده است. در جدول ۱، ده نمونه از صورت‌های تک‌واژه‌ای پیکره برد به همراه فراوانی هر یک ارائه شده است.

جدول ۱- میزان فراوانی ده نمونه از صورت‌های تک‌واژه‌ای پیکره برد

فراوانی	واژه	ردیف
۵۳	bâzi	۱
۲۸	time	۲
۲۲	nimeye	۳
۲۰	xod	۴
۱۹	bâzikonâne	۵
۱۷	tim	۶
۱۶	xubi	۷
۱۵	gol	۸
۱۴	bâziye	۹
۱۲	xub	۱۰

اکنون پس از مشخص شدن صورت‌های واژگانی و فراوانی هر یک، به تحلیل داده‌ها یعنی مشخص کردن واژه‌هایی با بار عاطفی مثبت، منفی و نمونه‌های فرافکنی به همراه فراوانی هر یک از این موارد، می‌پردازیم. برای تجزیه و تحلیل بهتر داده‌ها، پیکره مورد نظر، به دو بخش پیکره برد و پیکره باخت تقسیم شده و در هر بخش از هر مصاحبه، به صورت جداگانه، به لحاظ برخورداری از بار عاطفی مثبت، منفی و فرافکنی بررسی شده است. ابتدا، شواهد بار عاطفی مثبت و منفی، به صورت جداگانه فهرست شده و پس از مشخص شدن فراوانی، درصد وقوع این موارد ذکر شده و در نهایت، با ارائه نمودار میله‌ای به نمایش درآمده است. همان گونه که در پیشینه تحقیق اشاره شد، حالت‌های عاطفی در گفتار افراد منعکس می‌شوند. پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که میزان کاربرد واژه‌های برخورداری از بار عاطفی مثبت یا منفی در ساختار زبانی مریبان فوتبال، پس از مسابقه چقدر است و کسب نتیجه دلخواه یا نامناسب چه تأثیری بر ساختار کلامی مریبان خواهد داشت.

بررسی ساختار واژگانی مصاحبه‌های مربیان فوتبال لیگ برتر ایران پس از مسابقه ❖ ۱۱۱

همان گونه که در بخش مقدمه به نقل از صفوی اشاره شد، واژه‌ها دارای بار عاطفی مثبت، منفی یا خنثی هستند. در این پژوهش، برای مشخص شدن بار عاطفی کلمات، بافت و موقعیت متنی واژگان لحاظ شده است. برای مثال واژه «خوبی» در جمله «بازی خوبی انجام ندادیم» مثبت تلقی نشده است. چند نمونه واژه‌هایی که بار عاطفی مثبت و منفی دارند، به همراه فراوانی آنها به شرح جدول ۲، ارائه شده است.

جدول ۲- میزان فراوانی چند نمونه از واژه‌هایی با بار عاطفی مثبت و منفی

بار عاطفی	واژه	فراوانی	واژه	فراوانی	واژه	فراوانی	واژه	فراوانی
مثبت	خوبی	۲۴	خوب	۲۷	پیروزی	۱۴	موفقیت	۹
منفی	نتوانستن	۱۳	شکست	۱۱	سختی	۱۰	ضعیف	۵

از سوی دیگر، موضوع فرافکنی نیز در این پژوهش مورد مطالعه قرار می‌گیرد. همان گونه که پیش‌تر اشاره شد، فرافکنی به معنای نسبت دادن ناآگاهانه اعمال، عیب‌ها و امیال ناپسند خود به دیگران است که در واقع سازوکاری دفاعی به شمار می‌رود. شواهدی که در این مطالعه، ملاک فرافکنی بوده‌اند، به همراه بسامد آنها در شرح جدول ۳ آمده است.^۱

جدول ۳- میزان فراوانی نمونه‌هایی از فرافکنی

واژه فراوانی	***	zamin	dâvari	*	dâvar	mahrumiyat	**
۹۹	۱۸	۱۱	۱۱	۹	۶	۵	

با بررسی پیکره برد، نتایج به دست آمده به شرح جدول ۴ است.

۱. در پژوهش حاضر برای حفظ حقوق شهروندی، به جای نام باشگاه‌ها از سه علامت ستاره یعنی ***، به جای نام سرمربیان و سایر اعضای کادر فنی از دو علامت ستاره یعنی ** و به جای نام بازیکنان از یک علامت ستاره یعنی * استفاده شده است.

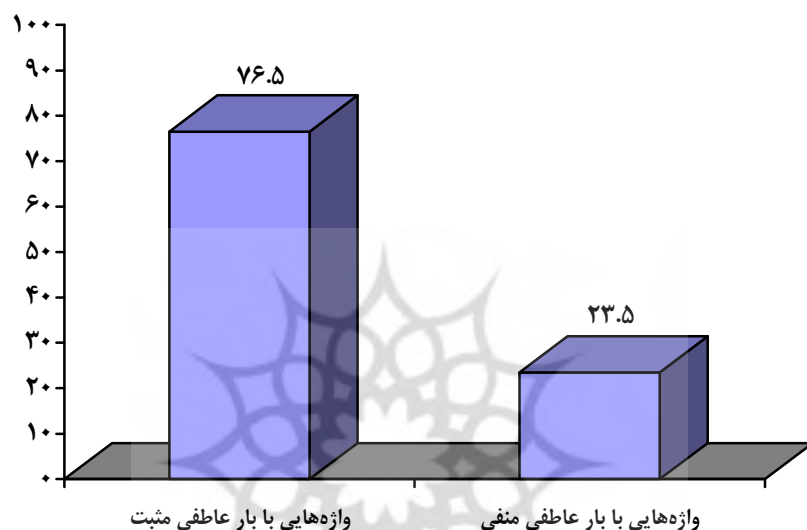
جدول ۴ - میزان یافته‌های پیکره برد با بار عاطفی مثبت و منفی

فراکنی	بار عاطفی منفی		بار عاطفی مثبت		مصاحبه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
-	۲۱/۴	۳	۷۸/۶	۱۱	۱
-	-	-	۱۰۰	۹	۲
۲	۱۱	۱	۸۹	۸	۳
-	۱۱	۱	۸۹	۸	۴
-	۳۷/۵	۳	۶۲/۵	۵	۵
-	۲۵	۲	۷۵	۶	۶
-	۵۰	۴	۵۰	۴	۷
-	-	-	۱۰۰	۱	۸
-	۴۲/۹	۳	۵۷/۱	۴	۹
-	-	-	۱۰۰	۲	۱۰
-	۳۰	۳	۷۰	۷	۱۱
-	۳۳	۲	۶۷	۴	۱۲
-	-	-	۱۰۰	۵	۱۳
-	۱۱	۱	۸۹	۸	۱۴
۳	۱۰۰	۲	-	-	۱۵
-	-	-	۱۰۰	۷	۱۶
-	۳۳/۳	۳	۶۶/۷	۶	۱۷
-	۳۳/۳	۳	۶۶/۷	۶	۱۸
۵	۲۳/۵	۳۱	۷۶/۵	۱۰۱	کل

جدول ۴ نشان می‌دهد، در پیکره برد که ۲۱۳۲ واژه دارد، ۱۳۲ مورد از واژه‌ها دارای بار عاطفی هستند، که از این تعداد، ۱۰۱ مورد، بار عاطفی مثبت و ۳۱ مورد، بار عاطفی منفی برخوردارند؛ یعنی از کل واژه‌های بار عاطفی، ۷۶/۵ درصد واژه‌ها دارای بار

عاطفی مثبت و ۲۳/۵ درصد دارای بار عاطفی منفی است که این موضوع به شکل نمودار ۱ به نمایش گذاشته می‌شود.

نمودار ۱- کاربرد واژه‌هایی با بار عاطفی مثبت و منفی در پیکره برد (درصد)

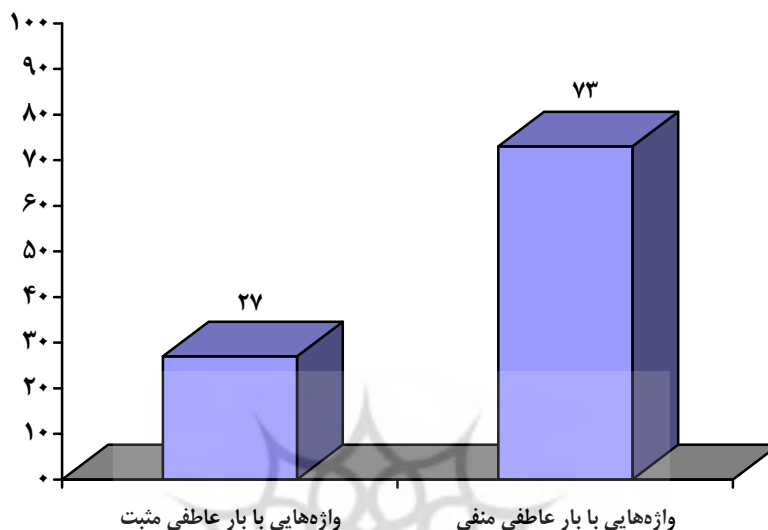

در ضمن، از مجموع هجده مصاحبه، تنها در دو مصاحبه، فرافکنی مشاهده می‌شود که مجموع شواهد در آنها ۵ مورد بوده است. یعنی تنها در ۱۱ درصد از ۱۸ مصاحبه برد، فرافکنی به چشم می‌خورد. اما با بررسی پیکره باخت نتایجی به دست آمد که به شرح جدول ۵ ارائه می‌شود. همان گونه که مشاهده می‌شود در پیکره باخت که شامل ۲۳۵۸ واژه است، کل واژه‌هایی که دارای بار عاطفی هستند، ۱۸۱ مورد است که ۴۹ مورد آنها بار عاطفی مثبت، و ۱۳۲ مورد بار عاطفی منفی دارند؛ یعنی ۲۷ درصد دارای بار عاطفی مثبت و ۷۳ درصد دارای بار عاطفی منفی هستند. که این موضوع، به شکل نمودار ۲ به نمایش گذاشته شده است. بررسی شواهد فرافکنی نیز نشان می‌دهد که از ۱۸ مصاحبه از پیکره باخت، در ۱۷ مورد فرافکنی مشاهده می‌شود و فقط در یک مورد فرافکنی وجود ندارد و در کل، در پیکره باخت، ۴۱ شاهد برای فرافکنی وجود دارد. پس در ۹۴/۴ درصد مصاحبه‌ها فرافکنی به چشم می‌خورد.

جدول ۵- میزان یافته‌های پیکره باخت با بار عاطفی مثبت و منفی

فراکنی	بار عاطفی منفی		بار عاطفی مثبت		مصاحبه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲	۸۸/۲	۱۵	۱۱/۸	۲	۱
۱	۵۰	۶	۵۰	۶	۲
۴	۶۲/۵	۱۰	۳۷/۵	۶	۳
۲	۵۷	۸	۴۳	۶	۴
۵	۸۳	۱۵	۱۷	۳	۵
۳	۸۲	۹	۱۸	۲	۶
۴	۸۲	۹	۱۸	۲	۷
۲	۵۷	۴	۴۳	۳	۸
۳	۱۰۰	۹	-	-	۹
۲	۶۲/۵	۵	۳۷/۵	۳	۱۰
۳	۶۷	۶	۳۳	۳	۱۱
۲	۶۲/۵	۵	۳۷/۵	۳	۱۲
۲	۸۰	۴	۲۰	۱	۱۳
-	۶۰	۳	۴۰	۲	۱۴
۲	۸۰	۴	۲۰	۱	۱۵
۲	۷۵	۶	۲۵	۲	۱۶
۲	۷۳	۸	۲۷	۳	۱۷
۱	۸۵/۷	۶	۱۴/۳	۱	۱۸
۴۱	۷۳	۱۳۲	۲۷	۴۹	کل

نمودار ۲- کاربرد واژه‌هایی با بار عاطفی مثبت و منفی در پیکره باخت (درصد)

نتایج حاصل از بررسی داده‌های پیکره‌های برد و باخت، نشان می‌دهد که فرضیه این پژوهش قابل پذیرش است. در مصاحبه‌هایی که پس از پیروزی صورت گرفته است، ۷۶/۵ درصد واژه‌هایی که دارای بار عاطفی مثبت و ۲۳/۵ درصد دیگر بار عاطفی منفی داشته‌اند و از هجده مصاحبه نیز تنها در دو مورد فرافکنی دیده شده است، در صورتی که در مصاحبه‌هایی که پس از شکست یا کسب نتیجه نامناسب انجام شده‌اند، عکس آمار ذکر شده در بالا مشاهده می‌شود؛ یعنی ۷۳ درصد واژه‌ها دارای بار عاطفی منفی و ۲۷ درصد بار عاطفی مثبت داشته‌اند. ضمن آنکه در هفده مصاحبه، یعنی ۹۴/۴ درصد مصاحبه‌های باخت، فرافکنی رخ داده است. بنابراین مشاهده می‌شود که ساختار واژگانی زبان مربیان در مصاحبه‌های پس از بازی، به لحاظ بار عاطفی و فرافکنی متفاوت است و پیروزی یا شکست، ساختار واژگانی زبان مربیان را به لحاظ بار عاطفی و فرافکنی تحت تأثیر قرار می‌دهد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

حاصل پژوهش حاضر را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

۱. ساختار واژگانی زبان مربیان در مصاحبه‌های پس از بازی به لحاظ بار عاطفی و فرافکنی متفاوت است. میزان کاربرد واژه‌هایی با بار عاطفی منفی و همچنین فرافکنی مربیان پس از باخت، به مراتب بیشتر از کاربرد چنین صورت‌هایی پس از برد است. از سوی دیگر فراوانی واژه‌های برخورددار از بار عاطفی مثبت پس از برد، به مراتب بیشتر از کاربرد چنین صورت‌هایی پس از باخت است. ضمن اینکه پس از پیروزی میزان فرافکنی به شدت کاهش یافته است.
۲. کسب نتیجه دلخواه یا کسب نتیجه نامناسب، ساختار واژگانی زبان مربیان را به لحاظ بار عاطفی و فرافکنی تحت تأثیر قرار می‌دهد.
۳. پژوهش حاضر می‌تواند تأییدی بر تأثیر حالات هیجانی و عواطف بر ساختار زبانی افراد داشته باشد.
۴. داوری اردکانی (۱۳۸۵) در یک نظرسنجی نشان می‌دهد که بیش از ۸۵ درصد پاسخگویان، صداوسیما را مسئول و متولی برنامه‌ریزی زبان فارسی برشمرده‌اند. از سوی دیگر، همواره از رسانه ملی به عنوان اشاعه‌دهنده فرهنگ مناسب جامعه یاد می‌شود. در چنین شرایطی، با توجه به تأثیر کلامی و رفتاری مربیان بویژه بر نوجوانان و جوانان علاقه‌مند به فوتبال، توجه به دستاوردهای چنین پژوهشی می‌تواند مسئولان و دست‌اندرکاران مربوط را از نحوه پخش مصاحبه‌های مربیان آگاه سازد.
۵. مسئولان برگزاری مسابقات فوتبال می‌توانند برای کاهش تأثیر این حالات هیجانی، مربیان را به انجام مصاحبه، پس از سپری شدن یک دوره زمانی خاص، مجاب کنند تا تأثیر این حالات کاهش یابد.
۶. مربیان فوتبال با آگاهی از دستاوردهای چنین پژوهشی می‌توانند هنگام عصبانیت، یا از انجام مصاحبه پرهیز کنند و یا با به کار نبردن واژه‌های دارای بار عاطفی منفی در طول مصاحبه‌های خود، در جهت کاهش اثرات حالات هیجانی در کلام خود گام بردارند و به تبع آن، از مشکلات ناشی از حاشیه‌های مطبوعاتی دوری جویند و در نهایت، به ارتقای پایگاه اجتماعی خود کمک کنند.

منابع

- اخلاقی، فریار و محمودی بختیاری، بهروز. (۱۳۸۴). بررسی ویژگی‌های کلامی گزارشگران ورزشی. زبان و رسانه (به کوشش محمد پروری). تهران: طرح آینده.
- اسپینانی، رضوان. (۱۳۸۵). بررسی ویژگی‌های گفتمانی گزارش خبری تلویزیونی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- ایرانی، ناصر. (۱۳۷۵). زبان فارسی را حفظ کنیم: پژوهشی مختصر در زبان تلویزیون در زبان فارسی. تهران: نشر دانشگاهی.
- بیگدلی، شعله. (۱۳۸۹). اثر عواطف بر پردازش اطلاعات و یادگیری زبان بیگانه (دوم). مجله علوم انسانی، دانشگاه الزهراء، ۱۷ و ۱۸.
- حسن‌شاهی، محمد مهدی. (۱۳۸۳). اثر خلق بر عملکرد سیستم حافظه. فصلنامه اصول بهداشت روانی، ۲۱ و ۲۲.
- داوری اردکانی، نگار. (۱۳۸۵). رسانه ملی متولی برنامه‌ریزی زبان. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی (پژوهش و سنجش)، ۱۳، (۴۷).
- شایگان فرد، حمیدرضا. (۱۳۷۶). معرفی مکاتب مهم نقد ادبی و تحلیلی نقد متون. رساله دکترا، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- صفوی، کوروش. (۱۳۸۴). فرهنگ توصیفی معنی‌شناسی. تهران: فرهنگ معاصر.
- علیلو، محمود. (۱۳۷۳). بررسی آزمایشی اثر خلق بر حافظه. مجله پژوهش‌های روان‌شناختی، ۲، صص ۱۱-۲۵.
- مدرس خیابانی، شهرام. (۱۳۸۹). آسیب‌شناسی زبان در گزارش‌های فوتبال آسیا. تهران: مرکز تحقیقات صداوسیما.
- مدرسی، یحیی. (۱۳۶۸). درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Beard, A. (1998). **The Language of Sport**. Routledge.

Beck, A.T. & Clark, D.A. (1988). Anxiety and depression, an information processing perspective, anxiety research. **Blaney**. Pp. 13-36.

Eysenck, M.W. & Keanes, M.T. (2000). **Cognitive Psychology, a Student Handbook**, Hove, Psychology Press, UK.

- Fairclough, N. (1989). **Language and Power**. London: Longman.
- Ferguson, C. (1983). Sports Announcer Talk: Syntactic Aspect of Register Variation, **In Language in Society**, 12, Pp. 153-172.
- Kennedy, G. (1998). **An Introduction to Corpus Linguistics**. London: Longman.
- Politis, P. (2007). **Lexical Variation in Written Sports Reports**, in <http://www.Linguist-uoi.gr/cd-web/docs/English/029-politisICGL8-ok>
- Richards, J.C. & Schmidt, R. (2010). Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics, **Great Britain: Pearson Education**.
- Vanleeuwen, T.A. (1996). The Representation of Social Actors, **In Caldas Courtland, M. (eds). texts and practices**, London: Routledge.

